

Джерело: Розвиток бюджетного процесу в умовах економічних перетворень: монограф. / За ред. С.І. Юрія, В.Г. Дем'янишина. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 376 с.

Віталій Письменний

ВИКОНАННЯ ОБОРОННОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Зважаючи на спрямованість Воєнної доктрини України, особливістю видатків на національну оборону є та, що вони не пов'язані з підтримкою агресії або участю в міжнародних конфліктах. Адже головне завдання, яке стоїть перед Збройними Силами України, полягає у захисті суверенітету, незалежності, територіальної цілісності. Наша держава на світовій арені, з одного боку, виступає за послідовне втілення принципів неподільності безпеки та її гарантування усім через безпеку кожного, а з іншого – за право країн обирати ті засоби безпеки, які вони вважають доцільними. Тому з метою посилення запоруки миру і стабільності український Уряд проводить заходи з інтеграції до міжнародних політичних й економічних організацій співробітництва, приймає участь у роботі ОБСЄ, Ради Євроатлантичного партнерства, Програми партнерства заради миру.

Питання виконання оборонного бюджету є предметом гострих дискусій і суперечок вчених зі світовими іменами. Зокрема, проблематику фінансування національної оборони досліджували вітчизняні науковці В. Л. Андрущенко, О. Д. Василик, В. Г. Дем'янишин, О. П. Кириленко, І. О. Луніна, І. О. Лютий, Ц. Г. Огонь, В. М. Суторміна, В. М. Федосов, С. І. Юрій. Серед представників російських наукових шкіл слід відзначити Б. Г. Болдирєва, М. В. Васильєву, Л. А. Дробозіну, А. М. Ковальова, В. В. Лаврова, І. В. Лексіна, Л. П. Павлову, В. Г. Панскова, Г. Б. Поляка, В. М. Родіонову. Однак задекларований Урядом процес оптимізації фінансових ресурсів змушує по-новому подивитися на механізм витрачання бюджетних коштів на національну оборону, забезпечуючи високі потреби розвитку Збройних Сил України.

Виходячи із цього, великої уваги вимагає проблема фінансування національної оборони в посткризовий період. Адже на відміну від витрачання бюджетних коштів на соціально-економічні заходи, дані видатки зумовлені специфічними функціями держави – необхідністю захисту інтересів суспільства як в середині країни, так і на міжнародному рівні. При цьому зміни, які відбулися у світі після розпаду СРСР, припинення гонки озброєнь, ліквідація стратегічної військової техніки, значно вплинули на динаміку бюджетних видатків на національну оборону, а теперішній стан фінансового забезпечення цієї сфери не відповідає фундаментальним принципам бюджетної політики і потребує перегляду. Не менше посилили незадовільну картину позаблоковий статус України та її невизначеність у геополітичному просторі, що позбавляє додаткових джерел фінансування оборонного бюджету.

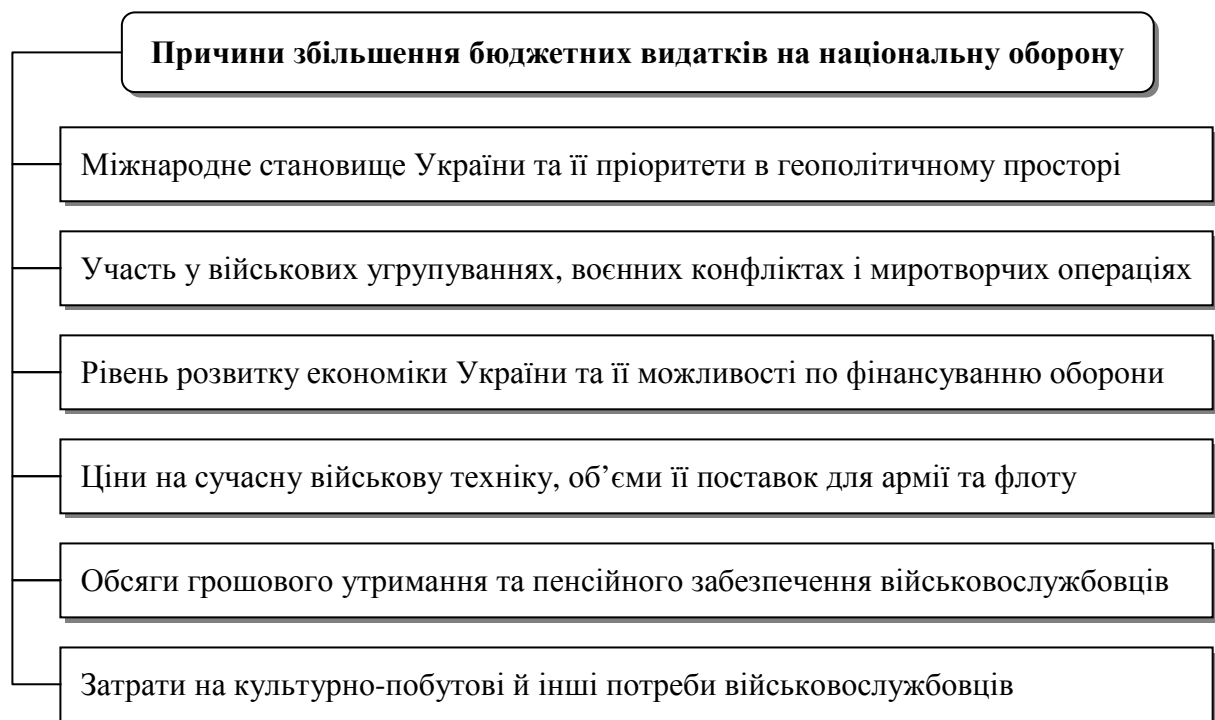

Рис. 1. Причини збільшення бюджетних видатків на національну оборону

Загалом же абсолютні розміри бюджетних видатків на національну оборону визначає багато чинників, серед яких ключовими є міжнародне становище, пріоритети зовнішньої політики, участь у військових угрупованнях, економічні можливості по фінансуванню Збройних Сил України, розміри грошового утримання і пенсійного забезпечення військовослужбовців, рівень

цін на сучасну військову техніку, вартість й об'єми її поставок для армії та флоту, затрати на культурно-побутові потреби військовослужбовців (рис. 1). Крім того, до опосередкованих причин впливу збільшення розміру оборонного бюджету належать реальні та передбачувані загрози¹, воєнні конфлікти в зарубіжних країнах й участь у миротворчих операціях.

Як відомо, бюджетні видатки на національну оборону мають непродуктивний характер і не сприяють приросту валового національного продукту, тому важливим питанням є обґрунтування їх реальних обсягів. Адже скорочення Збройних Сил України та зменшення військових витрат дає змогу спрямувати бюджетні кошти на інші потреби, зокрема на забезпечення стійкого економічного зростання, збільшення інвестиційної складової бюджету, розвиток науки і техніки, покращення добробуту населення тощо. Проте на сучасному етапі державотворення військово-промисловий комплекс є одним з основних резервів, що дає можливість у взаємодії зі суміжними секторами економіки розраховувати на збереження Україною статусу індустріально розвиненої держави². Таке двоєдинство проблеми обумовлює дослідження складу та структури оборонного бюджету (рис. 2).

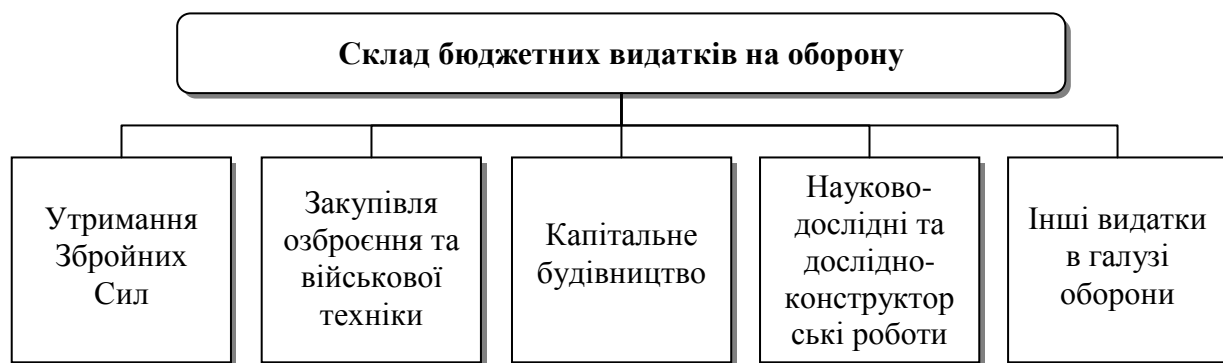

Рис. 2. Склад бюджетних видатків на національну оборону

Із рис. 2 видно, що бюджетні видатки на національну оборону мають досить розгалужену побудову. Так, утримання Збройних Сил України

¹ Пампуха І. В. Про деякі економічні питання забезпечення оборони України / І. В. Пампуха, С. О. Бабанін // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2009. – № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Znpviknu/2009_20/vip20-32.pdf. – Назва з екрана.

² Длугопольський О. Державна політика у сфері національної безпеки і оборони: фінансові та інституціональні аспекти / О. Длугопольський // Світ фінансів. – 2008. – № 1. – С. 198.

передбачає не тільки фінансування його особового складу, керівництва та військового управління, а й забезпечення їх зв'язком, створення командних пунктів і автоматизованих систем управління, медичне лікування, реабілітацію тощо. Бюджетні видатки на закупівлю озброєння та військової техніки мають важливе значення у частині реформування і розвитку Збройних Сил України, забезпечення живучості та вибухопожежобезпеки арсеналів, військових баз і складів. Поряд з оборонним змістом, соціальний ефект мають бюджетні видатки на капітальне будівництво, позаяк за рахунок асигнувань з державного бюджету придбається житло для військовослужбовців, здійснюється його ремонт та будівництво. Зважаючи на різноманіття сфер витрачання бюджетних коштів на національну оборону, в посткризовий період її фінансування є не менш проблемною, аніж інших функцій держави.

Зокрема, в табл. 1 подано склад видатків державного бюджету на національну оборону відповідно функціональної класифікації за 2006–2010 рр.

Таблиця 1

Склад видатків Державного бюджету України на національну оборону відповідно до функціональної класифікації за 2006–2010 рр., млн грн¹

Видатки	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Військова оборона	4740,9	6630,3	7493,5	7013,6	8485,2
Цивільна оборона	547,7	1261,0	2376,8	1078,6	926,2
Військова освіта	430,4	564,0	534,5	515,9	606,2
Дослідження і розробки у сфері оборони	47,5	68,7	315,8	65,8	111,7
Інша діяльність у сфері оборони	634,3	892,6	1012,4	989,4	1217,9
Всього	6400,7	9416,5	11733,0	9663,3	11347,1

Аналіз видаткової частини державного бюджету на національну оборону показує чітко виражену тенденцію до зростання їх загального обсягу з 6,4 млрд грн у 2006 р. до 11,3 млрд грн у 2010 р. Причому найбільшого

¹ Примітка. Побудовано на основі даних Міністерства фінансів України.

значення вони досягли в 2008 р., головним чином, за рахунок збільшення на 863,2 млн грн, або 13,0% видатків на військову оборону, на 1,1 млрд грн, або 88,5% видатків на цивільну оборону, на 247,1 млн грн, або більше ніж в 4 рази видатків на дослідження і розробки у сфері оборони, на 119,8 млн грн, або 13,4% видатків на іншу діяльність в оборонній галузі. Натомість 2009 р. ознаменувався зниженням на 2,1 млрд грн, або 17,6% обсягу фінансування національної оборони як і решти функцій держави по забезпеченню громадського порядку, боротьбі зі злочинністю, охороні державного кордону, протипожежному захисту тощо.

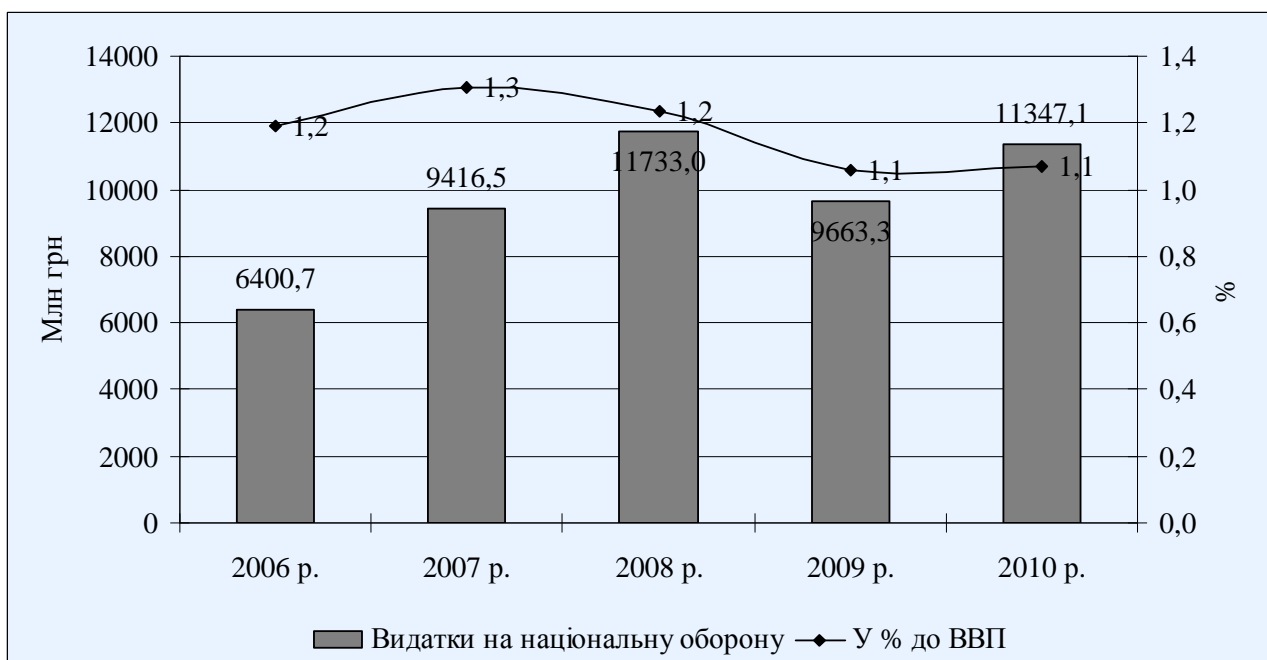

Рис. 3. Частка видатків Державного бюджету України на національну оборону у ВВП за 2006–2010 рр.¹

Не маючи під собою міцного економічного підґрунтя, Уряд легко відмовився від цих видатків, щоправда, їх подальше скорочення може призвести до знищення військово-промислового комплексу, втрати Україною воєнного потенціалу, виникнення зовнішньої та внутрішньої загрози її суверенітету. Позаяк витрачання бюджетних коштів на національну оборону визначає місце нашої держави в геополітичному просторі, тому лівова частка

¹ Примітка. Побудовано на основі даних Міністерства фінансів України.

цих видатків має підпадати під захищені статті оборонного бюджету та щороку збільшуватись відповідно до зростання ВВП.

Про недосконалість структури оборонного бюджету, ігнорування в процесі його формування інноваційної складової розвитку військово-промислового комплексу та модернізації Збройних Сил України свідчить мала частка видатків на національну оборону у ВВП (рис. 3). Так, протягом досліджуваного періоду даний показник фактично не змінився і коливався в межах від 1,2% у 2006 р. до 1,1% у 2010 р. Хоча в нормативно-правовому полі нашої держави рекомендаційно вказано, що на потреби оборонної галузі має витратитися не менше 3% ВВП. Така розбіжність пояснюється необхідністю скорочення особового складу, озброєнь та військової техніки Збройних Сил України, посиленням їх якісного складу з одночасним збільшенням витрат. Натомість на сучасному етапі демократичних перетворень, не дивлячись на основні засади політики Уряду, спрямованої на захист національних інтересів та гарантування безпеки від внутрішніх і зовнішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності, ці заходи не втілюються на практиці.

Аналогія із зарубіжним досвідом показала діаметрально протилежний стан фінансування оборонної функції держави, позаяк норма асигнувань військових витрат у країнах НАТО коливається в межах 2,5% ВВП. Приміром, видатки бюджету Італії на вказані цілі становлять 2,0%, Франції – 2,6%, Великобританії – 2,8%¹, що в абсолютних показниках складає від 90 тис до 190 тис дол США на одного військовослужбовця в рік. Натомість в Україні на одного військовослужбовця щорічно виділяється близько 1,6 тис дол США, що в понад 100 разів менше, ніж у Великобританії та США (рис. 4). В Законі України «Про основи національної безпеки України» чітко вказано, що ключовими напрямками політики у сфері національної безпеки й оборони є забезпечення повноправної участі нашої держави в загальноєвропейській та регіональних системах колективної безпеки, набуття членства у ЄС при

¹ Длугопольський О. Державна політика у сфері національної безпеки і оборони: фінансові та інституціональні аспекти / О. Длугопольський // Світ фінансів. – 2008. – № 1. – С. 197.

збереженні стратегічного партнерства з Російською Федерацією й іншими країнами¹. Тому впровадження даного положення вимагає перегляду бюджетних видатків на утримання особового складу Збройних Сил України і наближення його до рівня економічно розвинених країн.

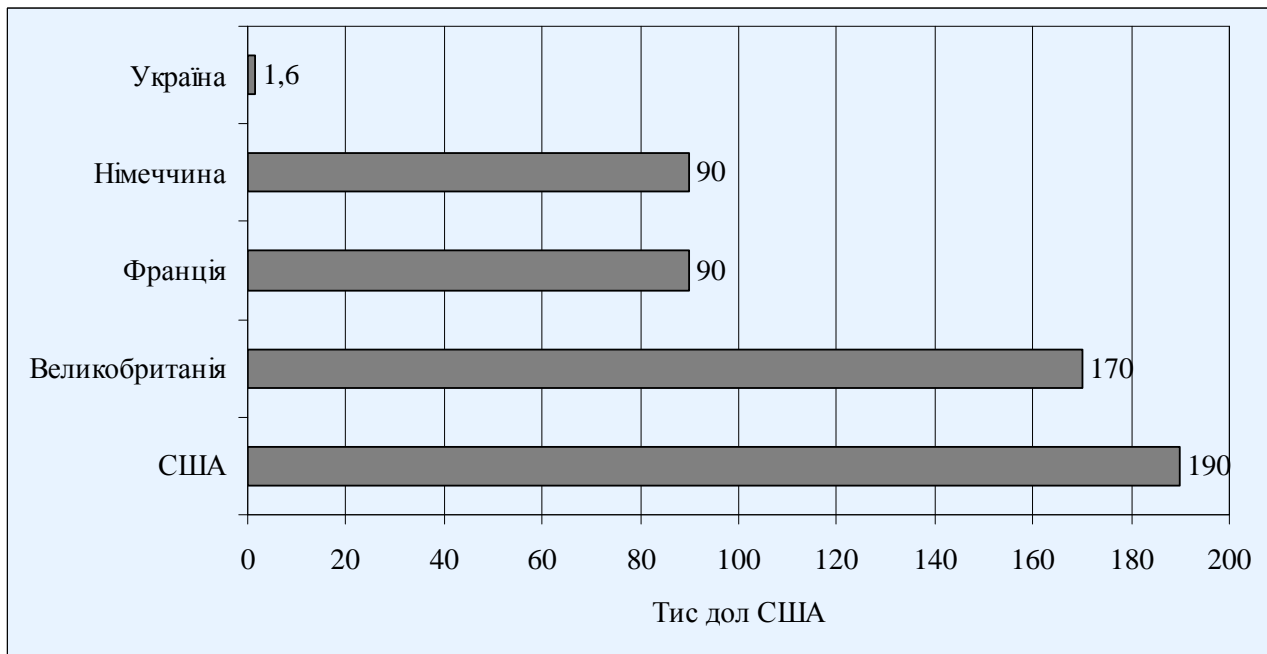

Рис. 4. Бюджетні видатки на одного військовослужбовця в Україні та за кордоном²

У табл. 2 узагальнено структуру видаткової частини державного бюджету на національну оборону відповідно до програмної класифікації за 2006–2010 рр.

Таблиця 2

Склад видатків Державного бюджету України на національну оборону відповідно до програмної класифікації за 2006–2010 рр., млн грн³

Видатки	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Керівництво і військове управління Збройними Силами України	79,9	142,5	173,9	185,1	194,7
Утримання особового складу Збройних Сил України	2768,2	5071,4	5971,9	5989,7	7109,6

¹ Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>. – Назва з екрана.

² Примітка. Побудовано на основі [Фінансування силових інститутів держави: порівняльний аналіз ситуації в Україні та провідних європейських країнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/December2009/18.htm>. – Назва з екрана.]

³ Примітка. Побудовано на основі даних Міністерства фінансів України.

Забезпечення Збройних Сил України зв'язком, створення та розвиток командних пунктів і автоматизованих систем управління	24,3	39,5	32,5	18,9	16,7
Медичне лікування, реабілітація та санаторне забезпечення особового складу Збройних Сил України	422,4	586,0	670,1	651,5	828,5
Підготовка громадян на посади осіб офіцерського складу, підвищення кваліфікації, перепідготовка офіцерських кадрів та державних службовців, початкова військова підготовка молоді	430,4	564,0	534,5	515,9	606,2
Проведення мобілізаційної роботи і призову до Збройних Сил України та інших військових формувань	17,7	25,3	26,0	7,4	8,4
Реформування та розвиток Збройних Сил України	404,7	391,0	531,2	89,9	150,4
Закупівля і модернізація озброєння та військової техніки для Збройних Сил України	125,3	581,2	292,5	113,0	48,1
Прикладні дослідження у сфері військової оборони держави	33,8	49,7	292,7	45,4	85,6
Відновлення боєздатності, утримання, експлуатація, ремонт озброєння та військової техніки	37,7	51,7	109,6	37,4	112,4
Будівництво і капітальний ремонт військових об'єктів	15,4	26,4	21,8	5,0	3,1
Будівництво (придбання) житла для військовослужбовців Збройних Сил України	671,7	139,9	509,5	98,5	157,6
Забезпечення живучості та вибухопожежобезпеки арсеналів, баз і складів озброєння ракет та боєприпасів Збройних Сил України	85,0	85,0	105,0	30,6	31,7
Забезпечення участі у міжнародних миротворчих операціях	130,5	150,2	161,9	97,3	195,6
Забезпечення виконання міжнародних угод у військовій сфері	18,9	23,4	22,2	11,4	12,4

Як видно з табл. 2, відповідно до програмної класифікації найбільшу частку видатків оборонного бюджету спрямовано на утримання особового складу Збройних Сил України (приміром, у 2010 р. на вказані цілі витрачено 7,1 млрд грн, або 62,7% від їх загального обсягу). Натомість мізерними були видатки на створення і розвиток командних пунктів (16,7 млн грн, або 0,1%), забезпечення виконання міжнародних угод у військовій сфері (12,4 млн грн, або 0,1%), проведення призову до Збройних Сил України (8,4 млн грн, або 0,07%),

капітальний ремонт військових об'єктів (3,1 млн грн, або 0,02%). Крім того, для 2010 р. характерною була тенденція до збільшення втричі видатків на утримання, експлуатацію, ремонт озброєння та військової техніки, а також вдвічі – видатків на забезпечення участі у міжнародних миротворчих операціях (поряд із тим, що видатки на закупівлю і модернізацію озброєння та військової техніки скоротилися на 64,9 млн грн, або 57,4%, забезпечення Збройних Сил України зв'язком – на 2,2 млн грн, або 11,6%, будівництво і капітальний ремонт військових об'єктів – на 1,9 млн грн, або 38,0%). Це суперечить задекларованій політиці Міністерства оборони України, позаяк більших фінансових вливань потребує соціальний захист військовослужбовців.

Так, окремий рядок у видатках оборонного бюджету займає соціальний захист особового складу Збройних Сил України в частині забезпечення його житлом і матеріального стимулювання праці, що включає грошове, речове, продовольче та пенсійне утримання. Адже одним із важливих аспектів функціонування військового організму є вжиття заходів щодо надання військовослужбовцям належних пільг, допомоги і компенсації за особливі умови життя та служби¹. Щоправда, за роки незалежності нашої держави ця теза мала декларативний характер, тому рідко коли втілювалась на практиці. В 2008 р. Комітетом Верховної Ради з питань національної безпеки і оборони було прийнято рішення про включення Програми забезпечення житлом військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, до переліку бюджетних програм Міністерства оборони України з виділенням на неї субвенцій у розмірі 194,5 млн грн. Однак протягом 2009–2010 рр. фінансування вказаної Програми за рахунок бюджетних коштів було призупинено.

Планувалось, що її виконання, з одного боку, дасть змогу удосконалити механізм надання звільненим військовослужбовцям житла шляхом використання пільгових довгострокових та іпотечних кредитів, а з іншого – сприятиме забезпеченню стабільності роботи підприємств будівельного

¹ Печенюк І. С. Соціальна політика чи соціальний популізм у ставленні держави до Збройних сил України / І. С. Печенюк, В. Ж. Богайчук // Вісник Національної академії оборони України. – 2009. – № 3. – С. 208.

комплексу, збереженню робочих місць у будівельній й інших галузях¹. Натомість за офіційними даними станом на 1 січня 2009 р. на квартирному обліку у виконкомах місцевих рад перебувало понад 11 тис сімей звільнених військовослужбовців, у тому числі більше 2 тис ветеранів військової служби². Така картина в наступні роки тільки погіршиться, позаяк основне навантаження ляже на видаткову частину державного бюджету. Тому цілком логічним є залучення додаткових фінансових ресурсів з альтернативних джерел з тим, аби інвестиційна складова оборонного бюджету України стала основою для житлового будівництва для військовослужбовців.

Тим часом необхідно наголосити на інших законодавчих ініціативах Уряду щодо вирішення соціальних проблем військовослужбовців. По-перше, це розроблення механізму будівництва житла для військовослужбовців за рахунок коштів державного бюджету³; по-друге, надання права військовослужбовцям, які мають вислугу 20 років і більше, за бажанням отримувати грошову компенсацію за належне їм для отримання жилого приміщення⁴. Втім постійно спадаючі обсяги фінансування видатків Міністерства оборони України найімовірніше не дадуть змогу їх виконати у найближчому майбутньому (рис. 5). Адже якщо в 2006 р. на вказані цілі було виділено 623,6 млн грн (у тому числі по загальному фонду – 350,7 млн грн, або 56,2%, по спеціальному фонду – 272,9 млн грн, або 43,8%), то в 2010 р. 157,5 млн грн (у тому числі по загальному фонду – 130,9 млн грн, або 56,9%, по спеціальному фонду – 26,6 млн грн, або 11,6%, по стабілізаційному фонду – 72,4 млн грн, або 31,59%).

¹ Див. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми забезпечення житлом військовослужбовців, звільнених у запас або відставку» від 29 січня 1999 р. № 114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=114-99-%EF&p=1284798355690589>. – Назва з екрана.

² Печенюк І. С. Соціальна політика чи соціальний популізм у ставленні держави до Збройних сил України / І. С. Печенюк, В. Ж. Богайчук // Вісник Національної академії оборони України. – 2009. – № 3. – С. 210.

³ Див. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2017 роки» від 11 листопада 2009 р. № 1249 [Електронний ресурс]. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1249-2009-%EF>. – Назва з екрана.

⁴ Див. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань забезпечення житлом громадян» від 11 червня 2009 р. № 1510-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1510-17>. – Назва з екрана.

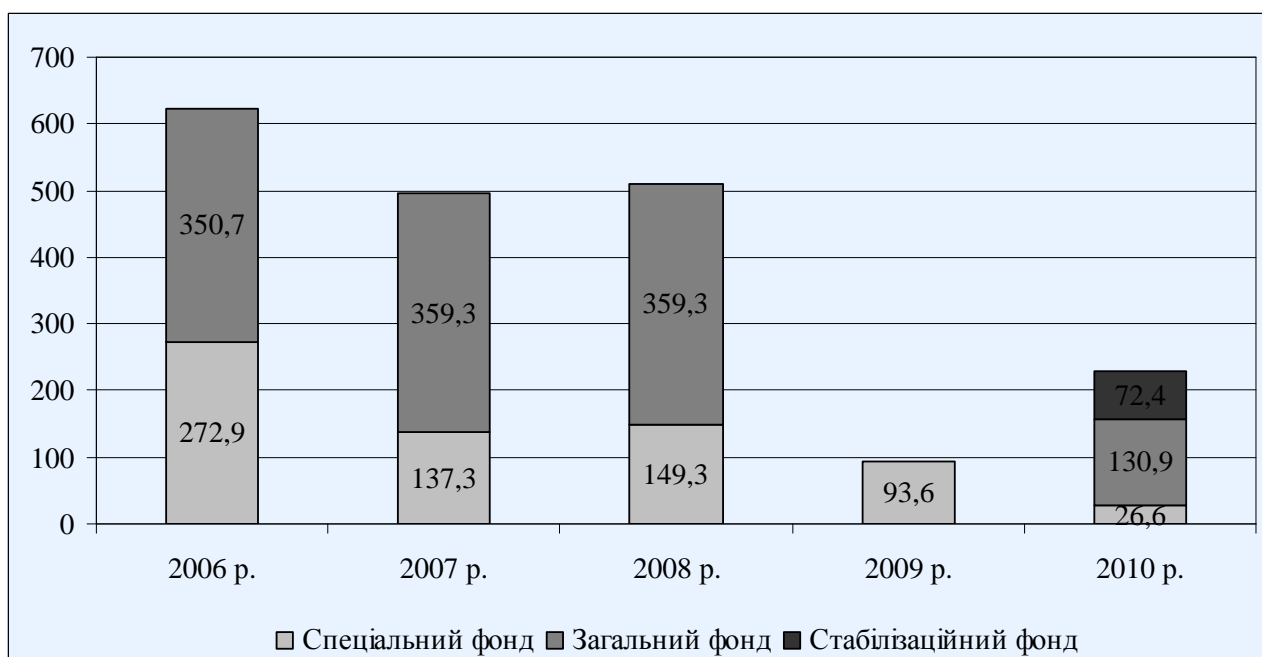

Рис. 5. Обсяги фінансування житлової програми Міністерства оборони України за 2006–2010 рр.¹

Не менш соціально значущою для видаткової частини державного бюджету є проблема низького грошового утримання особового складу Збройних Сил України, що не дає змогу забезпечити конкурентоспроможності військової служби на ринку праці. Мова йде про малу заробітну плату військовослужбовців порівняно з іншими секторами економіки. Адекватними заходами у цій сфері стало підписання Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення розвитку Збройних Сил України», яким пропонувалося збільшити розміри окладів за військовим званням². Проте, як і в питанні житлового забезпечення військовослужбовців, дане положення не знайшло належної фінансової підтримки, що позначилось на недофінансуванні заходів з підвищення розмірів посадових окладів.

Необхідно також зупинитися на питанні недофінансування Державної цільової програми утилізації звичайних видів боєприпасів, не придатних для подальшого використання і зберігання, на 2008–2017 рр., що може мати

¹ Примітка. Побудовано на основі [Біла книга – 2009. Збройні Сили України. – К. : Міністерство оборони України, 2010, с. 48; Біла книга – 2010. Збройні Сили України. – К. : Міністерство оборони України, 2011, с. 49].

² Див. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення розвитку Збройних Сил України» від 4 березня 2008 р. № 196/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/7555.html>. – Назва з екрана.

загрозливі для життєдіяльності суспільства наслідки. Реальною підставою цьому є наступні дані: в державному бюджеті на 2009 р. на утилізацію боєприпасів заплановано 33,3 млн грн (у тому числі по загальному фонду – 0,8 млн грн, або 2,5% і по спеціальному фонду – 32,5 млн грн, або 97,5%), натомість фактично виділено тільки 8,4 млн грн, або 25,2% (у тому числі по загальному фонду – 0,8 млн грн, або 10,1% і по спеціальному фонду – 7,6 млн грн, або 89,9%). Зважаючи на те, що вказаною Програмою у 2009 р. передбачалося використати 55,0 млн грн¹, така практика фінансування може спричинити її недовиконання у наступні періоди.

У табл. 3 подано обсяги утилізованих боєприпасів за 2006–2010 рр.

Таблиця 3

Обсяг утилізованих боєприпасів в Україні за 2006–2010 рр., тис тонн²

Механізм утилізації	2006 р.	2007 р.	2007 р.	2009 р.	2010 р.
Державний бюджет України	26,0	15,6	2,4	0,5	4,1
Самофінансування	–	–	3,4	1,2	9,9
Міжнародна допомога	–	–	–	4,8	7,3
Збройні Сили України	–	–	–	1,2	–
Міністерство промислової політики України	–	8,7	4,7	12,5	2,4
Державне космічне агентство України	–	3,3	2,3	0,3	–
Всього	26,0	27,6	12,8	20,5	23,7

Дані табл. 3 свідчать про багатократне зменшення видаткової частини державного бюджету на фінансування робіт з утилізації боєприпасів, що призвело до скорочення обсягу утилізованих боєприпасів з 26,0 тис тонн у 2006 р. до 23,7 тис тонн у 2010 р. При цьому тільки з 2009 р. почали залучатися кошти міжнародної фінансової допомоги для виконання Державної цільової

¹ Біла книга – 2009. Збройні Сили України. – К. : Міністерство оборони України, 2010. – С. 10.

² Примітка. Побудовано на основі [Біла книга – 2009. Збройні Сили України. – К. : Міністерство оборони України, 2010. – С. 16; Біла книга – 2010. Збройні Сили України. – К. : Міністерство оборони України, 2011. – С. 17].

програми утилізації звичайних видів боєприпасів, не придатних для подальшого використання і зберігання, на 2008–2017 рр. (у цілому за рахунок коштів кран-донорів утилізовано 12,1 тис тонн боєприпасів, або 27,4% від загального обсягу). Використання такого інструменту в її реалізації має раціональне зерно, оскільки дає змогу зменшити втрати оборонного бюджету та профінансувати утилізацію боєприпасів без затримок.

Отож, комплекс проблем, породжених недофінансуванням оборонної функції держави, не дав змогу реалізувати низку важливих заходів у даній сфері (рис. 6). По-перше, це уповільнило впровадження інтегрованих мереж цифрового зв'язку і Єдиної автоматизованої системи управління; по-друге, унеможливило заміну основних зразків озброєння шляхом його закупівлі в запланованих обсягах; по-третє, не дозволило виконати у повному об'ємі військову підготовку особового складу Збройних Сил України; по-четверте, пригальмувало темпи комплектування військовослужбовцями за контрактом¹. Проте найбільочіші наслідки відобразилися в зменшенні економічного потенціалу нашої держави, позаяк за 2006–2010 рр. у декілька разів скоротилися військові замовлення на підприємствах оборонної промисловості.

Як зазначалося вище, військово-промисловий комплекс разом з іншими секторами реальної економіки дає змогу збільшити промисловий суверенітет нашої держави в геополітичному просторі. На думку вітчизняних науковців, він є невід'ємною частиною оборонного потенціалу й індустріальною основою національної безпеки². Адже сьогодні суб'єкти оборонної промисловості виступають не тільки виробниками озброєння, військової техніки та іншої оборонної продукції (зокрема, потужності даних підприємств оцінюються на суму від 1,8 млрд до 2 млрд дол США на рік³), саме в цьому комплексі

¹ Пампуха І. В. Про деякі економічні питання забезпечення оборони України / І. В. Пампуха, С. О. Бабанін // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2009. – № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Znpviknu/2009_20/vip20-32.pdf. – Назва з екрана.

² Длугопольський О. Державна політика у сфері національної безпеки і оборони: фінансові та інституціональні аспекти / О. Длугопольський // Світ фінансів. – 2008. – № 1. – С. 198.

³ Дубровик А. Оборонний комплекс просить замовлень / А. Дубровик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/308647>. – Назва з екрана.

створюються інновації, що зможуть використовуватись у цивільних галузях економіки України та за кордоном з мирною метою.

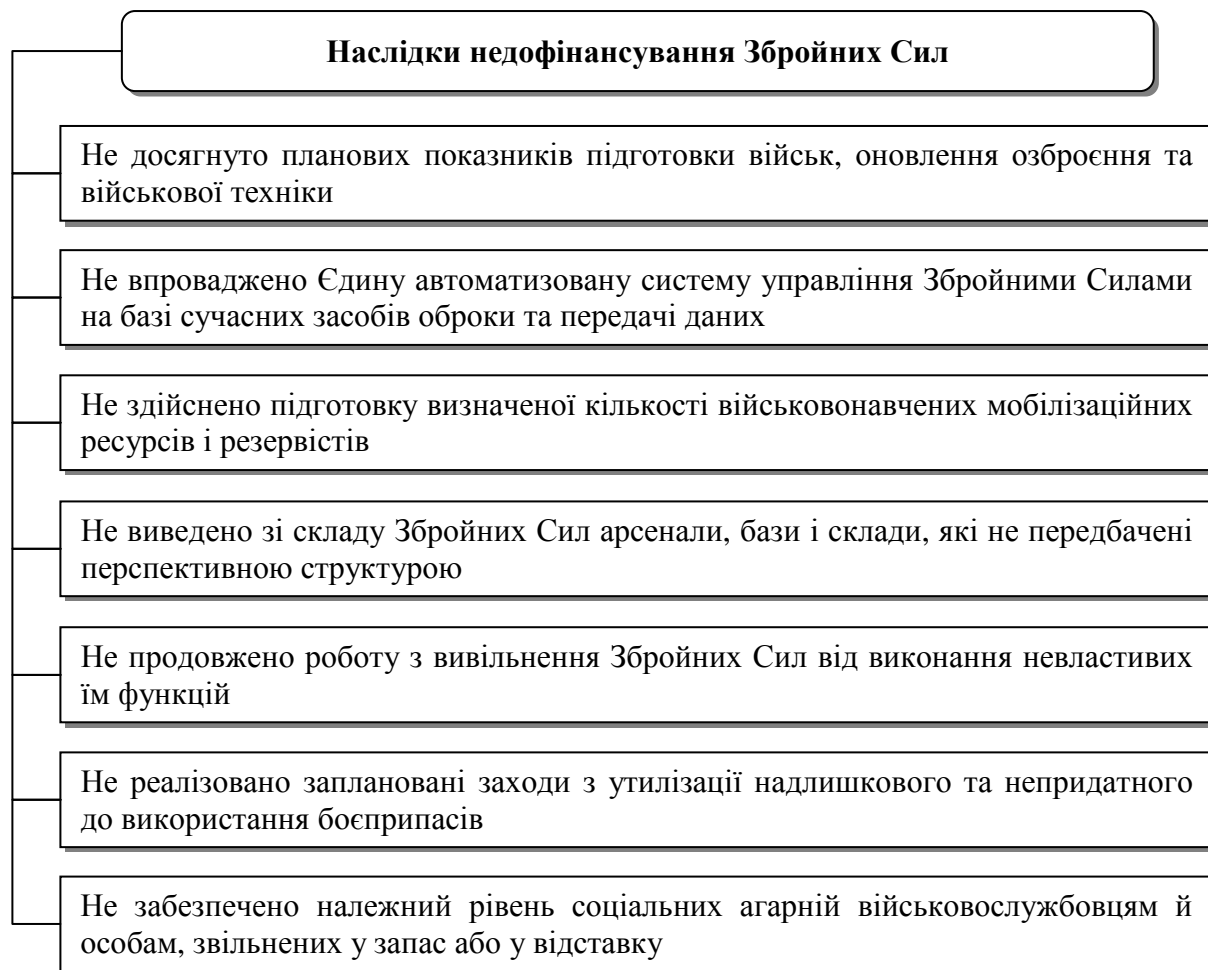

Рис. 6. Наслідки недофінансування Збройних Сил України¹

Щоправда, протягом досліджуваного періоду фінансування пріоритетних напрямів розвитку військово-промислового комплексу, визначених Державною програмою розвитку озброєнь і військової техніки до 2015 р., було частковим. Так наприклад, у 2009 р. фактичні видатки реалізацію даної Програми склали 483,3 млн грн., або 21% від бюджетних призначень². Це не дало змогу оснастити Збройні Сили України перспективними зразками озброєнь і військової техніки на базі новітніх технологій; більше того, за темпами їх оновлення Україна значно відстає від світових нормативів. У зв'язку із цим Урядом на законодавчому рівні пропонується, з одного боку, удосконалити

¹ Примітка. Побудовано на основі [Біла книга – 2009. Збройні Сили України. – К. : Міністерство оборони України, 2010. – С. 20].

² Біла книга – 2009. Збройні Сили України. – К. : Міністерство оборони України, 2010. – С. 27.

концептуальні основи зі створення національної системи розроблення та поставлення на виробництво озброєнь та військової техніки¹, а з іншого – здійснювати їх закупівлю за оборонним замовленням виключно у національних виробників за рахунок коштів Стабілізаційного фонду².

Таким чином, підвищення уваги науковців, економістів, політиків і громадськості до проблем витрачання бюджетних коштів на національну оборону, соціального захисту військовослужбовців, модернізації Збройних Сил України, розвитку військово-промислового комплексу й утилізації боєприпасів сприятиме зміцненню оборонної політики нашої держави та посиленню її авторитету на світовій арені. Причому це дасть їй змогу якнайшвидше інтегруватися в міжнародний безпековий простір і забезпечити впровадження демократично орієнтованих процедур контролю у сфері національної оброни.

Література:

1. Пампуха І. В. Про деякі економічні питання забезпечення оборони України / І. В. Пампуха, С. О. Бабанін // Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2009. – № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Znrviknu/2009_20/vip20-32.pdf. – Назва з екрана.

2. Длугопольський О. Державна політика у сфері національної безпеки і оборони: фінансові та інституціональні аспекти / О. Длугопольський // Світ фінансів. – 2008. – № 1. – С. 195–204.

3. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>. – Назва з екрана.

¹ Див. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції створення національної системи розроблення та поставлення на виробництво озброєння, військової і спеціальної техніки» від 1 липня 2009 р. № 756-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=756-2009-%F0>. – Назва з екрана.

² Див. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання у 2009 році коштів Стабілізаційного фонду для створення, закупівлі і модернізації озброєння та військової техніки за державним оборонним замовленням у національних виробників для забезпечення оборони держави» від 8 липня 2009 р. № 691-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=691-2009-%EF>. – Назва з екрана.

4. Фінансування силових інститутів держави: порівняльний аналіз ситуації в Україні та провідних європейських країнах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/Monitor/December2009/18.htm>. – Назва з екрана.

5. Печенюк І. С. Соціальна політика чи соціальний популізм у ставленні держави до Збройних сил України / І. С. Печенюк, В. Ж. Богайчук // Вісник Національної академії оборони України. – 2009. – № 3. – С. 207–212.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми забезпечення житлом військовослужбовців, звільнених у запас або відставку» від 29 січня 1999 р. № 114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=114-99-%EF&p=1284798355690589>. – Назва з екрана.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціально-економічної програми будівництва (придбання) доступного житла на 2010–2017 роки» від 11 листопада 2009 р. № 1249 [Електронний ресурс]. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1249-2009-%EF>. – Назва з екрана.

8. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань забезпечення житлом громадян» від 11 червня 2009 р. № 1510-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1510-17>. – Назва з екрана.

9. Біла книга – 2009. Збройні Сили України. – К. : Міністерство оборони України, 2010. – 96 с.

10. Біла книга – 2010. Збройні Сили України. – К. : Міністерство оборони України, 2011. – 79 с.

11. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення розвитку Збройних Сил України» від 4 березня 2008 р. № 196/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/7555.html>. – Назва з екрана.

12. Дубровик А. Оборонний комплекс просить замовлень / А. Дубровик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/308647>. – Назва з екрана.

13. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції створення національної системи розроблення та поставлення на виробництво озброєння, військової і спеціальної техніки» від 1 липня 2009 р. № 756-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=756-2009-%F0>. – Назва з екрана.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку використання у 2009 році коштів Стабілізаційного фонду для створення, закупівлі і модернізації озброєння та військової техніки за державним оборонним замовленням у національних виробників для забезпечення оборони держави» від 8 липня 2009 р. № 691-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=691-2009-%EF>. – Назва з екрана.